

ZÁKLADNÍ INFORMACE O DOMÁCÍM NÁSILÍ PRO PEDAGOGY VE ŠKOLÁCH

Ludmila Čírtková

Podstata domácího násilí

V každé rodině dochází občas na hádky a konflikty. **Kdy začíná DN?** Když už nedochází k hádkám a konfliktům, ale jeden partner systematicky a opakovaně kontroluje a napadá druhého. Ublíží mu cestou zejména fyzického násilí, psychického týrání a sociální izolace (zakazuje mu kontakty s širší rodinou, přáteli atp.). Dále může násilná osoba používat také sexuální násilí a ekonomický tlak (ponechává rodinu bez prostředků a to i na základní potřeby). Pro oběť domácího násilí tím končí autonomie (ve vztahu nemůže rozhodovat o sobě a podílet se na určování chodu rodiny), místo diskuze a vyjednávání, které fungují v běžných vztazích, nastupuje diktování, vyhrožování, terorizování a násilí. K hlavním rozpoznávacím znakům domácího násilí patří:

1. projevy násilí – ale opakované a dlouhodobé
2. cyklus násilí (střídání incidentů a klidových fází) a také permanentní tlak
3. trvalá asymetrie vztahu (ve vztahu jsou jasně rozdělené role na osobu násilnou a na osobu ohroženou).

Rozlišujeme lehčí a těžší případy domácího násilí. Těžší případy mají charakter týrání oběti a jsou kriminalizovatelné podle trestního zákoníku.

Děti a domácí násilí

Studie: 10 – 30% dětí vyrůstá v rodinách postižených domácím násilím.

Domácí násilí mezi rodiči ohrožuje blaho/zdravý vývoj dětí. Dítě je v konfliktu loajality. Těžké případy domácího násilí působí na děti stejně, jako kdyby vyrůstaly s jedním (nebo oběma) drogově závislými rodiči.

Následky jsou individuální a závisí na „coping“ kapacitě dítěte. Změny chování dítěte mohou být viditelné/ ale i subtilní:

- poruchy koncentrace
- poruchy regulování emocí (agresivita/úzkostnost)
- horší zvládnutí stresů, konfliktů (chybí konstruktivní postupy)
- dítě se netěší domů, je nápadně unavené
- poruchy kognitivního vývoje (tzv. potlačující efekt DN: pokles až o 8 bodů na IQ stupnici, vážné potíže s učením, u čtení až o rok zpět)

Zásada: ochrana matky je nejlepší pomoc dítěti.

Domácí násilí a škola

Jak přichází pedagogové do kontaktu s domácím násilím?

- **PŘÍMO:** v rozhovoru s dítětem/dospělým se dozví o DN
- **NEPŘÍMO:** z okolí svěřených dětí proniknou určité signály
- **INTUITIVNĚ:** mají pocit, že za změnou chování dítěte by mohlo být DN

Je třeba si uvědomit, že pro děti je těžké o domácím násilí s učitelem mluvit:

- bojí se rozpadu rodiny
- bojí se, že to bude ještě horší
- bojí se, že kvůli nim bude násilná osoba (např. otec) ve vězení

V čem spočívá role školy vzhledem k domácímu násilí? Co může škola dělat? V zásadě může škola přispět ve dvou bodech:

- **Prevence** – věku přiměřená osvěta
- **Pomoc v živém případě**

Dobrá prevence má za cíl:

- minimalizovat možnou viktimizaci (poskytovat informace, jak se nestát obětí domácího násilí, tj. pěstovat vztahové způsobilosti)
- minimalizovat možnou kriminalizaci (poskytovat informace, jak se nestát násilnou osobou, tj. pěstovat vztahové způsobilosti, konstruktivní způsoby řešení konfliktů)
- poskytovat informace, kde lze získat pomoc
- vysvětlovat dětem jejich práva.

JAK POMOCI V ŽIVÉM PŘÍPADU

Signály pro podezření na domácí násilí

- dítě má modřiny (chodí pořád ve svetru, zapomíná věci na TV, nechce cvičit)
- sdělení dítěte (Musí jíst pálivou hořčici, když řekne sprosté slovo. Musí pod studenou sprchu, stát nahé na balkóně, aby nezlobilo...)
- výpady pozornosti ve škole
- brečí, když chce učitel volat matce
- je často nemocné
- děti/učitelé pozorují často „úrazy“. popáleniny

Postup při podezření na DN:

- aktivní a bezpečné oslovení dítěte/mladistvého
- vyhodnocení informací s vedením školy + zachování diskrétnosti
- uvážlivý na míru šitý postup (poradny, OSPOD, Intervenční centrum...)
- násilné/zneužívající rodiče lze oslovit, jen když je dítě v bezpečí
- prověřit, zda jsou v rodině další děti
- dokumentace případu

Pomoc v živém případě:

- naslouchat, vzít si čas
- potvrdit, že dítě jedná správně (vysvětlit rozdíl mezi vinou, zodpovědností a participací)
- dát důležité informace (orientace dítěte)
- zprostředkovat profesionální pomoc
- povzbudit dítě, aby nezamrzlo v roli oběti
- podporovat věkově přiměřené coping styly (injekce proti bezmoci)

Důležitá doporučení při intervenci:

Nespěchat a spoléhat na selský rozum!

Pozor na zbrklá/rychlá řešení – nefungují!

Ochrana (ohrožené) matky je nejlepší pomoc dítěti!

Povinnost oznámit/překazit trestný čin – viz trestní zákoník (zneužívání, týrání a zanedbávání dítěte).